

บทที่ 2

แนวความคิดและทฤษฎี

2.1 แนวความคิดเกี่ยวกับสตรี

ในอดีตโครงสร้างของสังคมที่ดี คำนิยมในสังคมที่ดี ตลอดจนความคาดหวังในบทบาทที่แตกต่างกันระหว่างเพศหญิงและเพศชาย เป็นเครื่องกำหนดบทบาทสตรีให้อยู่ในกรอบล้อมของสิ่งดังกล่าวมีความแคบกว่าบทบาทของบุรุษเพศ กล่าวคือ ให้การยอมรับในบทบาทของผู้เป็นมารดา และเป็นภรรยาเท่านั้น และแม้ในบทบาทเพียงสองประเภทนี้สตรีเพศก็ยังคงถูกจำกัดในการแสดงออกซึ่งความคิดเห็นและวิธีการในการแสดงความรับผิดชอบทางด้านนี้อีกด้วย ไม่โดยนิตินัย ก็โดยพฤตินัย และแบบความประพฤติสำหรับสตรีที่ถูกกำหนดขึ้นในวงแคบก็เป็นที่ยอมรับสืบทอดกันมาเป็นขนบธรรมเนียมประเพณี ไม่ว่าจะสตรีเพศเหล่านี้จะพอใจหรือไม่ หากไม่ต้องการฝ่าฝืนประเพณีแล้วเธอก็ต้องปฏิบัติตามแบบแผน ประเพณีดังกล่าว เพื่อรักษาไว้ซึ่ง “ความเป็นลูกผู้หญิง” ที่สังคมเป็นผู้กำหนดทั้งสิ้น (ชนะ แห่งพิบูลย์ 2537:18)

Reiter (อ้างใน ฉลาดชาย รมิตานนท์ 2533:70) กล่าวว่าจริงอยู่การกดขี่สตรีเพศเป็นข้อเท็จจริงที่ปรากฏให้เห็นในวิถีชีวิตของคนเราในปัจจุบันแต่ก็ไม่ได้เกิดในสังคมนิยมสมัยใหม่ และก็ไม่ใช่จะหมดไปโดยอัตโนมัติ ในประเทศที่เป็นสังคมนิยมทั้งหลาย จากการมองดูสังคมวัฒนธรรมอื่น ๆ พบว่าความเสมอภาคทางเพศมีอยู่อย่างกว้างขวางทั่วไป และยิ่งไปกว่านั้นสถาบันทางสังคมต่าง ๆ เช่น สถาบันครอบครัว สถาบันการเมืองการปกครอง กฎหมาย สถาบันศาสนา และความเชื่อ ฯลฯ ที่ความไม่เท่าเทียมกันทางเพศปรากฏตัวแฝงอยู่อย่างเหนียวแน่นก็ล้วนแล้วแต่มีประวัติศาสตร์ที่ซับซ้อนและยาวนาน

ก่อนปี 1970 การเคลื่อนไหวของสตรีเริ่มมีพลังเห็นได้ชัดในสหรัฐอเมริกาและในยุโรปตะวันตกตามปัญหาทางการเมือง สถานะของสตรีไม่ใหม่ เพราะถูกถกเถียงกันมานับศตวรรษแล้ว ขณะที่มิ้นนักเขียนเกิดความคิดมากมายได้ปัญหาขึ้นว่าสตรีได้หยุดที่จะถูกกระทำเหมือนทรัพย์สินสมบัติได้ชนะสิทธิในการลงคะแนนและทำงานในสำนักงานและได้รับการศึกษามากขึ้น นักเขียนที่เรียกร้องสิทธิสตรีทำประโยชน์เหล่านี้เหมือนเป็นการเริ่มต้นเท่านั้น นักเขียนเหล่านี้กล่าวว่าสตรีได้เงินน้อยกว่าชาย ขณะที่ทำงานเหมือนกัน ถูกมองข้ามในการไปสู่ตำแหน่งแนวหน้า ถูกกดขี่ทางจิตใจและร่างกายจากผู้ชาย ถูกปฏิเสธในการกู้เงินจากธนาคาร และการประกัน ถ้าไม่มีสามีเซ็นร่วม และอยู่ในฐานะพลเมืองชั้นสอง

ปัญหา คือ ปัญหาทางจิตใจของผู้เรียกร้องสิทธิสตรี ได้แย้งว่าผู้หญิงและผู้ชายถูกบีบให้เข้าสู่บทบาททางเพศซึ่งเกี่ยวข้องกันทางชีววิทยาน้อย เด็กชายถูกวางเงื่อนไขให้ทรหด ข่มขู่และใช้กำลัง ขณะที่เด็กผู้หญิงถูกสอนให้สุภาพ เชื่อฟังไม่แน่ใจในตนเอง และเป็นผู้หญิง ผู้เรียกร้องสิทธิไม่เชื่อว่าต้องเป็นเช่นนี้ โดยได้มีการเลี้ยงดูเด็กที่เหมาะสม เพศชายสามารถฝึกฝนความสุภาพ มีท่าทางก้าวร้าวน้อยลง และเพศหญิงสามารถเรียนรู้การหยิ่งทะนง และเชื่อมั่นในตัวเอง โดยทางชีววิทยาไม่มีความแตกต่างที่สำคัญ โดยเฉพาะความสามารถด้านสมอง ความแตกต่างที่แสดง มักเป็นพฤติกรรมที่ถูกเรียนรู้ สอนโดยพ่อแม่ และโรงเรียนของสังคมที่เพศชายเป็นหัวหน้า มีคำถามเกิดขึ้นว่าทำไมเด็กผู้ชายเติบโตเป็นหมอ และเด็กผู้หญิงเป็นพยาบาล เด็กผู้ชายเป็นทนายความ และเด็กผู้หญิงเป็นเลขานุการ เด็กผู้ชายเป็นผู้รับเหมาก่อสร้าง เด็กผู้หญิงเป็นคนจัดการที่บ้าน งานส่วนมากผู้หญิงสามารถทำได้ดีเท่าผู้ชาย และบ่อยๆที่ผู้ชายเป็นพ่อบ้านที่ดี บทบาททางเพศถูกเรียนรู้ ซึ่งสิ่งเหล่านี้ไม่สามารถเรียนรู้ได้ ผู้เรียกร้องสิทธิสตรีเริ่มตั้งกลุ่มเพื่อกระตุ้นให้ผู้หญิงในประเทศตระหนักต่อสถานะที่ด้อยกว่า สิทธิเรียกร้องสิทธิสตรีเริ่มมีผลกระทบ นายจ้างมากมายให้โอกาสผู้หญิงอย่างยุติธรรม ผู้หญิงได้เลื่อนสู่ตำแหน่งการจัดการที่สูงขึ้น ภรรยาที่ทำงานกลายเป็นบรรทัดฐาน บางครั้งสามียอมสละงานเพื่อตามอาชีพของภรรยา การแต่งงานที่เป็นระหว่างบ้านและที่ทำงานเริ่มธรรมดา และสามีเริ่มทำงานบ้านและดูแลลูก (Michael G. Rockin and Group 1991:125-127)

สำหรับสตรีไทย ในสมัยโบราณสตรีก็ได้มีบทบาทในสังคมทั้งได้ส่งเสริมวัฒนธรรมตลอดจนการมีส่วนร่วมในการปกครองเสมอมา เช่น พ่อขุนรามคำแหงมหาราชได้กล่าวถึงพระราชมารดาของพระองค์ในศิลาจารึกหลักที่หนึ่งว่า “พ่อกูเชื้อศรีอินทราทิตย์ แม่กูเชื้อนางเสือง” ดังนี้แปลว่าทรงยกย่องพระมารดาไม่น้อย นอกจากนี้ในรัชสมัยของพระองค์มีนางนพมาศพระสนมเอกซึ่งในตำนานกล่าวว่าเป็นผู้มีความเฉลียวฉลาดเป็นพิเศษได้ริเริ่มการละเล่นและประเพณีอันงดงาม มีการจุดเทียนเล่นไฟและการลอยกระทงเป็นต้น ในภาคเหนือก่อนสมัยสุโขทัยเป็นราชธานีประมาณ พ.ศ. 1310-1321 มีพระนางจามเทวี พระธิดาของเจ้าจักรวัตติ์ผู้ครองเมืองละโว้ ได้รับมอบหมายจากพระราชบิดาให้ไปครองเมืองลำพูน ข้อเท็จจริงเกี่ยวกับพระนางจามเทวี อาจจะไม่เป็นที่ยืนยันได้แน่ชัดแต่ก็มีวัดจามเทวีที่ถูกต้องอยู่จนถึงทุกวันนี้ ในสมัยกรุงศรีอยุธยาเจ้านายฝ่ายหญิงบางองค์ได้สร้างชื่อไว้ในประวัติศาสตร์ พบว่าในสมัยกรุงศรีอยุธยานั้น เมื่อวรรณกรรม สถาปัตยกรรมและประติมากรรมรุ่งเรืองในยามสงบ สตรีไทยก็ได้แสดงความสามารถในทางดนตรี ฟ้อนรำ ศิลปะ ประดิษฐ์ และเคหศาสตร์ เช่นในการจัดดอกไม้ การประกอบอาหาร การถนอมอาหาร การแต่งกาย การทอผ้า ทอไหม และการรำเป้งหอม เป็นต้น ซึ่งลักษณะของคนไทยรวมทั้งสตรีนั้นคือความ ประณีตและวิจิตรบรรจง สิ่งที่น่าสังเกตอีกประการหนึ่งคือ หญิงชายมีเสรีภาพในการแข่งขัน ประชันคารมกันในที่สาธารณะ ดังในการต่อสัควา และการเล่นเพลงฉ่อย ลักษณะพิเศษของสตรี

ไทยอีกประการหนึ่ง คือ ความกล้าหาญเด็ดเดี่ยว และความเสียสละ บางโอกาสได้ออกสู้ศึกเคียงข้างกับบุรุษเพศ เช่น สมเด็จพระสุริโยทัย ในบางโอกาสสตรีได้เป็นผู้นำในการรบ เช่น คุณหญิงจันทน์ และคุณมุกน้องสาว ในรัชสมัยของพระบาทสมเด็จพระพุทธยอดฟ้าจุฬาโลก หรือท้าวสุรนารี เป็นต้น (คณะส่งเสริมสวัสดิภาพสตรี 2530:12-15) หลังการปฏิวัติเปลี่ยนแปลงการปกครอง พ.ศ. 2475 มีรัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทยฉบับแรก ให้สิทธิและเสรีภาพแก่ทั้งชายและหญิงเท่าเทียมกัน โดยเฉพาะสิทธิทางการเมือง การศึกษาและการประกอบอาชีพ จึงทำให้สตรีเริ่มต้นตัวทางการเมือง และปรากฏว่าสตรีได้ใช้สิทธิและมีบทบาทในทางการเมืองมากขึ้นตามลำดับ สตรีได้ไปลงคะแนนเสียงเลือกตั้งสมาชิกสภาผู้แทนราษฎร เป็นจำนวนเกือบครึ่งหนึ่งของผู้ไปลงคะแนนเสียงทั้งหมด นอกจากนี้ยังได้ไปสมัครรับเลือกตั้งเป็นสมาชิกสภาผู้แทนราษฎรอีกด้วย แม้ว่าจะมีผู้ได้รับเลือกน้อยกว่าบุรุษ แต่ก็เป็นการแสดงความสามารถและความกระตือรือร้นของสตรีที่จะมีบทบาททางด้านการเมืองการปกครองและการบริหารประเทศ นอกจากนี้แล้ว สตรียังได้มีการเคลื่อนไหวทางการเมือง โดยทำการเรียกร้องให้มีการแก้ไขกฎหมายหลายข้อที่ไม่เป็นธรรมแก่สตรีด้วยเช่น กฎหมายครอบครัว เป็นต้น ซึ่งในที่สุดทางรัฐบาลก็ได้ยอมให้มีการแก้ไขกฎหมายดังกล่าว ทำให้สตรีไทยมีสิทธิสมบูรณ์เท่ากับบุรุษและข้อกำหนดกฎหมายต่างๆที่ได้กีดกันสตรีได้ถูกยกเลิกไป (สำนักงานคณะกรรมการพัฒนาการเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ 2532:225-226)

2.2 แนวคิดกลุ่ม

เนื่องจากคำว่า “กลุ่ม” เป็นคำที่ความหมายที่กว้างซึ่งอาจหมายถึงการจัดหมวดหมู่ ชนิดประเภทของคนหรือสิ่งของที่เหมือนกันหรือเป็นสิ่งที่คล้ายคลึงกัน ในการศึกษาวิจัยในครั้งนี้ ต้องการที่จะศึกษากลุ่มแม่บ้านซึ่งเป็นกลุ่มคนในสังคม ดังนั้นคำว่ากลุ่มในที่นี้จึงหมายถึงกลุ่มคนในสังคมหรือกลุ่มสังคม

2.2.1 กำเนิดกลุ่ม

ปรากฏการณ์ทางธรรมชาติของสังคมมนุษย์อย่างหนึ่งก็คือ การรวมกลุ่ม ไม่ว่าจะอยู่ในสมัยใดหรือสังคมใด มนุษย์มักจะมีการรวมกันเป็นกลุ่มเป็นก้อนเสมอ มูลเหตุของการรวมกลุ่มนั้นมีลักษณะแตกต่างกันไปตามสภาพของสังคมเศรษฐกิจและการเมือง ในแต่ละแห่งซึ่งไม่เหมือนกัน กลุ่มดั้งเดิมที่เห็นเด่นชัดที่สุดก็คือ กลุ่มทางสังคมวัฒนธรรม กลุ่มเหล่านี้รวมกันเข้ามาภายใต้เหตุผลของความผูกพันทางสังคมวัฒนธรรมตลอดจนประเพณีและความเชื่อถือต่างๆ ที่เป็นสายใยแห่งการเชื่อมโยงความผูกพันซึ่งกันและกัน ลักษณะของกลุ่มอีกแบบหนึ่งก็คือกลุ่มทางเศรษฐกิจ กลุ่มแบบนี้รวมกันเข้ามาภายใต้เหตุผลของการมีผลประโยชน์ร่วมกันทางเศรษฐกิจนอกจากนั้น ก็ยังมีกลุ่มการเมืองซึ่งเป็นกลุ่มที่รวมกันเข้ามาภายใต้เหตุผลของการมีอุดมคติหรือผลประโยชน์ในทางการเมือง

ร่วมกัน ดังนั้นจึงอาจกล่าวได้ว่า สภาพทางสังคม เศรษฐกิจและการเมืองในแต่ละสังคมนั้นเป็นตัวกำหนดลักษณะสภาพของการเกิดกลุ่มขึ้นในสังคมที่สำคัญที่สุด (แสวง รัตนมงคลมาส 2513:211)

กลุ่มทุกกลุ่มมีกำเนิดขึ้นมา เนื่องจากสมาชิกเหล่านั้นมีความผูกพันกันทางจิตใจหรือทางโครงสร้างให้เข้ามารวมกันเพราะเหตุว่าแต่ละคนต้องการได้รับความพอใจจากกันและกัน หรืออาจจะมีผลประโยชน์ร่วมกัน (พนม ลิ้มอารีย์ 2529:18) นอกจากนี้ประเด็นสำคัญที่ว่ากลุ่มเกิดขึ้นจากพื้นฐานของการสนองตอบความต้องการหรือเป้าประสงค์ร่วมกันของสมาชิกกลุ่มแล้วยังมีสาเหตุอื่นๆที่ทำให้เกิดกลุ่มได้ดังนี้

2.2.1.1 เนื่องจากการที่อยู่ใกล้ชิดกันของบุคคล ทั้งนี้เพราะความใกล้ชิดกันมักจะมีผลทำให้คนมีความสนใจซึ่งกันและกัน

2.2.1.2 ความคล้ายคลึงกันในบางสิ่งบางอย่าง การที่มีอะไรเหมือนกันหรือคล้ายคลึงกันก็เป็นเหตุหนึ่งที่ทำให้คนเรามามีความสัมพันธ์กัน มีแรงดึงดูดใจเข้าใกล้กันและคบค้าสมาคมกันที่สุดในที่สุด

2.2.1.3 การที่อยู่ในสถานการณ์ตั้งเครียดร่วมกัน ภาวะที่ทำให้คนเรารู้สึกตั้งเครียดหรือรู้สึกอันตรายนั้น มักจะเป็นแรงกดดันหรือผลักดันให้บุคคลที่เผชิญภาวะการเช่นนั้นร่วมกัน มักจะมีความสัมพันธ์กัน ทั้งนี้อาจจะมาสัมพันธ์กันในระยะสั้นหรือยาวก็ได้แล้วแต่เหตุการณ์ (แสวงสุรี สาอังกูล 2525:186)นักวิชาการต่างๆได้ให้ความหมายของกลุ่มไว้ดังนี้

ทวี ทิมขำ (2528:291-292) ให้ความหมายของกลุ่มไว้ว่า กลุ่มประกอบด้วย สมาชิกตั้งแต่ 2 คนขึ้นไปมารวมกัน มีการแสดงพฤติกรรมแสดงตอบโต้สัมพันธ์กัน ทุก ๆ กลุ่มที่เกิดขึ้นมาจะมีความผูกพันกัน ไม่ว่าจะเป็นการผูกพันทางโครงสร้างหรือทางจิตใจก็ตาม สมาชิกในแต่ละกลุ่มอาจมีความคิดเห็นขัดแย้งกันหรือสอดคล้องกันก็ได้

ประเสริฐ แยมกลิ่นฟูง (อ้างใน ปรีชา คุวินทร์พันธุ์ 2540:79) ให้ความหมายว่าคนตั้งแต่สองคนขึ้นไป มีความสัมพันธ์ในทางร่วมมือหรือพึ่งพาอาศัยกัน ความสัมพันธ์มีติดต่อกัน ไปจนเป็นความผูกพันและผู้ที่สัมพันธ์กันเกิดความสำนึกว่าเป็นสมาชิกร่วมกันในกลุ่มเดียวกันแยกออกได้จากกลุ่มอื่นๆ

Bonner (1959) ให้ความหมายว่า หมายถึงบุคคลจำนวนหนึ่งที่มีความเกี่ยวข้องสัมพันธ์กับบุคคลอื่นๆการเกี่ยวข้องสัมพันธ์กันนี้เป็นกระบวนการที่ทำให้กลุ่มแตกต่างไปจากการรวมกัน

Homan (1950) ให้ความหมายว่า กลุ่มหมายถึงการที่บุคคลจำนวนหนึ่งมีการติดต่อสื่อสารกับบุคคลอื่นๆภายในช่วงเวลาหนึ่ง และบุคคลที่ติดต่อกันนั้นมีจำนวนพอที่ทุกคนจะติดต่อกันได้อย่างใกล้ชิด โดยไม่ต้องผ่านจากบุคคลอื่น

Stogdill (1959) ให้ความหมายว่า กลุ่มหมายถึงระบบการเกี่ยวข้องกับสัมพันธ์กันที่ไม่ได้อยู่ในวงจำกัด ซึ่งเป็นการกระทำที่จะกำหนดโครงสร้างของกลุ่มและการเกี่ยวข้องกับสัมพันธ์กัน โดยต่อเนื่องจะมีผลต่อเอกลักษณ์ของกลุ่ม

จากนิยามอาจสรุปลักษณะสำคัญของกลุ่มได้ 3 ประการคือ

- 1) กลุ่มจะต้องมีคนอย่างน้อยที่สุดสองคนมารวมกัน
- 2) กลุ่มจะต้องมีความเกี่ยวข้องกับสัมพันธ์กันหรือปฏิสัมพันธ์
- 3) กลุ่มจะต้องมีสิ่งใดสิ่งหนึ่งที่ทำให้คนที่เข้าร่วมกลุ่มเกิดความพึงพอใจ หรือมีแรงจูงใจอย่างใดอย่างหนึ่งที่ทำให้คนเข้าร่วมกลุ่ม (อ้างใน ถวิล ธาราโกชน 2524:130-132)

2.2.2 วัตถุประสงค์หรือจุดมุ่งหมายของกลุ่ม จุดมุ่งหมายของกลุ่ม (Group Goal) นับว่าเป็นองค์ประกอบที่สำคัญของกลุ่มหรือ อาจกล่าวว่าเป็นหัวใจของกลุ่มการที่กลุ่มจะก้าวหน้าหรือถอยหลังส่วนอยู่ที่จุดมุ่งหมายของกลุ่ม บุคคลที่จะเข้ามาเป็นสมาชิกของกลุ่มไม่ว่าจะมีจุดประสงค์อย่างไรเมื่อเข้าเป็นสมาชิกของกลุ่มจำเป็นต้องยอมรับจุดมุ่งหมายของกลุ่ม ตามปกติแล้วจุดมุ่งหมายของกลุ่มแต่ละกลุ่มจะแตกต่างกันไป ขึ้นอยู่กับความต้องการของสมาชิกในกลุ่มนั้นๆ

จุดมุ่งหมายของกลุ่มขนาดเล็กจะเป็นสิ่งที่รู้กันเองภายในกลุ่มมิได้ปรากฏเป็นลายลักษณ์อักษร ส่วนจุดมุ่งหมายของกลุ่มขนาดใหญ่มักจะเป็นลายลักษณ์อักษร จุดมุ่งหมายที่เขียนไว้นั้นไม่แน่ว่าจะเป็นจุดมุ่งหมายที่แท้จริงเสมอไป ลักษณะดังกล่าวนี้เรียกว่ากลุ่มมีจุดมุ่งหมาย 2 ระดับคือ

2.2.2.1 ระดับที่รู้โดยทั่วไปของมหาชน (Non-operational Goal) เป็นจุดหมายที่สมาชิกตั้งไว้เพื่อให้บุคคลภายนอกได้รับทราบถึงเหตุผลของการรวมกลุ่มของตน เช่น การบำเพ็ญประโยชน์ช่วยเหลือผู้ตกทุกข์ได้ยาก

2.2.2.2 ระดับแท้จริง (Operational Goal) จุดมุ่งหมายระดับนี้จะซ่อนอยู่แอบแฝง อาจจะมีผลถึงผลประโยชน์แอบแฝงอยู่ก็ได้

ดังนั้นความมุ่งหมายระดับที่รู้กันโดยทั่วไปของมหาชน จึงจัดว่ามีความสำคัญต่อการทำงานและประสิทธิภาพของกลุ่มโดยตรง แต่การเปลี่ยนความมุ่งหมายระดับที่แท้จริงนี้จะมีอิทธิพลต่อโครงสร้างของกลุ่มเป็นอย่างมาก ก่อให้เกิดพฤติกรรมใหม่ๆ บทบาทใหม่ๆ และปทัสถานภายในกลุ่ม ยิ่งความมุ่งหมายที่แท้จริงเปลี่ยนบ่อยมากเท่าใดก็ยิ่งแสดงว่าภายในกลุ่มมีการเปลี่ยนแปลงบ่อยมากยิ่งขึ้นเท่านั้น เป็นเหตุให้ไม่สามารถทำนายพฤติกรรมของสมาชิกได้ เพราะการที่จะเข้าใจพฤติกรรมของสมาชิกในกลุ่มได้นั้นจำเป็นต้องเข้าใจความมุ่งหมายที่แท้จริงของกลุ่มนั้น หากความมุ่งหมายของกลุ่มเปลี่ยนไปพฤติกรรมของกลุ่มก็ต้องเปลี่ยนตามไปด้วย

เมื่อจุดมุ่งหมายของกลุ่มคือจุดมุ่งหมายของสมาชิกส่วนใหญ่ของกลุ่ม อาจกล่าวได้ว่า คุณสมบัติของจุดมุ่งหมายของกลุ่มกับคุณสมบัติของจุดมุ่งหมายของสมาชิกไม่ควรแตกต่างกันมากนัก

เนื่องจากในขณะที่กลุ่มมุ่งไปสู่เป้าหมายที่กลุ่มได้ตั้งขึ้นนั้น กลุ่มก็ช่วยให้สมาชิกแต่ละคนได้ดำเนินไปสู่จุดมุ่งหมายที่ตนได้ตั้งเอาไว้ด้วย

ความสัมพันธ์ระหว่างจุดมุ่งหมายของกลุ่มกับความมุ่งหมายของสมาชิก แสดงให้เห็นดังนี้

1) จุดมุ่งหมายของกลุ่มเกิดจากการที่สมาชิกมีจุดมุ่งหมายคล้ายๆกันหรือเหมือนกันหลายๆคน การที่บุคคลเข้ามาเป็นสมาชิกของกลุ่มใดๆหรือเข้ามารวมกันเป็นกลุ่ม มักจะเนื่องมาจากมีความต้องการร่วมกัน มีเป้าหมายที่คล้ายคลึงกัน

2) จุดมุ่งหมายของกลุ่มมักจะเกิดจากการมีจุดมุ่งหมายร่วมกันของสมาชิก นั่นคือเมื่อบุคคลเข้ามาเป็นสมาชิกในกลุ่มใดก็จะยอมรับเอาจุดมุ่งหมายของกลุ่มนั้นเข้ามาเป็นจุดมุ่งหมายของตน และจะพยายามทำทุกสิ่งเพื่อให้เป็นไปตามที่กลุ่มได้ตั้งจุดมุ่งหมายเอาไว้

3) จุดมุ่งหมายของกลุ่มนั้นขึ้นอยู่กับความสัมพันธ์กันของแรงจูงใจของสมาชิก นั่นคือไม่ว่าสมาชิกจะมีแรงจูงใจที่เหมือนกันหรือต่างกันในการเข้ากลุ่มก็ตามระบบแรงจูงใจของสมาชิกเหล่านั้นก็อาจจะสัมพันธ์กันได้

ในการจัดตั้งกลุ่ม ต้องมีจุดประสงค์ซึ่งเกิดจากสมาชิกทั้งหมดของกลุ่มมีความเห็น และการที่กลุ่มมีวัตถุประสงค์เพื่อ

- 1) ให้สมาชิกร่วมแรงร่วมใจกันทำงานให้กลุ่ม
- 2) ช่วยกันประคับประคองให้กลุ่มประสบความสำเร็จตามเป้าหมาย

วิธีการทำงานของสมาชิกในกลุ่ม แบ่งได้เป็น 2 ประเภทคือ

1) ประเภทตัวใครตัวมัน คือสมาชิกแต่ละคนในกลุ่มมีคิดว่า ใครทำอะไรได้หรือตัวใครตัวมัน

2) ประเภทเห็นแก่ส่วนรวมมากกว่าส่วนตัว ช่วยกันทำงานไม่เห็นแก่ความเหน็ดเหนื่อยหรือคำนึงว่าใครทำน้อยทำมาก หรืองานของใครของมัน แต่จะร่วมมือร่วมแรงช่วยเหลือซึ่งกันและกัน ช่วยกันรับผิดชอบหรือเอาความสำเร็จของงาน หรือความสำเร็จของกลุ่มเป็นที่ตั้ง (ทวิ ทิมจำ 2528:291)

2.2.3 ประเภทของกลุ่ม การแบ่งประเภทของกลุ่ม นักวิชาการได้กำหนดเกณฑ์การแบ่งกลุ่มแตกต่างกันไป พอจะนำเสนอได้ ดังนี้

จรัญ พรหมอยู่ (2526:35-38) พนม ลิ้มอารีย์ (2529:27-34) ปรีชา คุวินทร์พันธ์ (2540:81-88) และจางันต์ อธิวัฒน์สิทธิ์ (2540:62-64) ได้แบ่งประเภทของกลุ่มไว้ว่า

2.2.3.1 กลุ่มปฐมภูมิ คือกลุ่มที่มีลักษณะของสัมพันธภาพระหว่างสมาชิกเป็นไปอย่างแนบแน่น มีความสัมพันธ์ใกล้ชิดสนิทสนมคุ้นเคยกัน มีการกระทำตอบโต้กันโดยตรง ไม่เป็นทางการ เป็นกลุ่มขนาดเล็กมีสมาชิกน้อย เช่น ครอบครัว กลุ่มเพื่อน เป็นต้น

2.2.3.2 กลุ่มทุติยภูมิ คือกลุ่มที่มีลักษณะของสัมพันธภาพระหว่างสมาชิกเป็นแบบทางการ มีกฎเกณฑ์และระเบียบแบบแผน ไม่ยึดความผูกพันส่วนตัวมุ่งประโยชน์บางอย่างมากกว่าความพอใจที่จะได้จากความสัมพันธ์ เป็นกลุ่มขนาดใหญ่มีสมาชิกมาก เช่น องค์กร การข้าราชการ กองทัพ บริษัท สมาคม เป็นต้น

2.2.3.3 กลุ่มวงใน คือเป็นสมาชิกและรู้สึกเป็นส่วนหนึ่งของกลุ่มคือกลุ่มเรา (We Group) โดยถือเอาความรู้สึกของสมาชิกเป็นเกณฑ์กำหนด

2.2.3.4 กลุ่มวงนอก คือกลุ่มที่สมาชิกของกลุ่มรู้สึกว่าไม่ใช่กลุ่มของเราแต่เป็นกลุ่มเขา (They Group)

2.2.3.5 กลุ่มอ้างอิง คือกลุ่มที่บุคคลไม่ได้เป็นสมาชิกของกลุ่มแต่ยึดถือว่ากลุ่มนั้น มีความหมายสำหรับตน โดยพยายามปฏิบัติตามปทัสถานของกลุ่มนั้นและมีความมุ่งหวังว่าตนจะเข้าร่วมกลุ่มด้วย

นอกจากนี้จรรยา พรหมอยู่ ยังได้แบ่งประเภทของกลุ่มไว้อีกว่า

2.2.3.6 กลุ่มคนระดับเดียวกันและกลุ่มคนหลายระดับ โดยกลุ่มคนระดับเดียวกัน หมายถึงกลุ่มคนที่ประกอบด้วยผู้คนที่อยู่ในลำดับชั้นทางสังคมเดียวกันเช่น สโมสรอาจารย์ สมาคมแพทย์ ส่วนกลุ่มคนหลายระดับ หมายถึงกลุ่มคนที่ประกอบด้วยผู้คนที่ต่างระดับชั้นทางสังคมมาอยู่ร่วมกัน เช่น พุทธสมาคม สหกรณ์ผู้บริโภค ซึ่งอาจประกอบด้วยบุคคลอาชีพต่างๆฐานะต่างๆกันมีทั้งข้าราชการระดับสูง ลูกจ้าง พ่อค้า นายธนาคาร ฯลฯ

2.2.3.7 กลุ่มคนที่จัดตั้งขึ้นเป็นแบบแผน และไม่มีแบบแผน โดยกลุ่มที่จัดตั้งขึ้นเป็นแบบแผน หมายถึงกลุ่มที่กำหนดระเบียบที่ใช้เป็นแนวปฏิบัติของสมาชิกในกลุ่มกำหนดตำแหน่งหน้าที่ของสมาชิก และโดยทั่วไป กลุ่มที่จัดตั้งเป็นระเบียบแบบแผนจะมีเป้าหมายของกลุ่มที่แน่นอน ตัวอย่างของกลุ่มที่จัดตั้งเป็นระเบียบแบบแผนหรือเป็นทางการ เช่น องค์กรท่าเรือแห่งประเทศไทย พุทธสมาคม บริษัทฯลฯ ส่วนกลุ่มที่ไม่มีแบบแผน ได้แก่กลุ่มที่ผู้คนมารวมกันอยู่อย่างไม่เป็นทางการ ไม่มีระเบียบที่ใช้เป็นแนวปฏิบัติของกลุ่มที่แน่นอน ผู้คนติดต่อสัมพันธ์เป็นการส่วนตัว ตัวอย่างของกลุ่มชนิดนี้ เช่น กลุ่มเพื่อนสนิท กลุ่มเพื่อนบ้าน

2.2.3.8 กลุ่มชนส่วนใหญ่และกลุ่มชนส่วนน้อย โดยกลุ่มชนส่วนใหญ่ หมายถึงกลุ่มคนที่มีจำนวนประชากรที่มีเอกลักษณ์เฉพาะอย่างใดอย่างหนึ่งมากกว่าประชากรส่วนที่แตกต่างออกไป เช่น กลุ่มชนที่มีเอกลักษณ์ทางวัฒนธรรม กลุ่มชนที่นับถือศาสนา กลุ่มชนที่มีเชื้อชาติใดเชื้อชาติ

หนึ่ง ซึ่งมีจำนวนมากกว่าประชากรอีกส่วนหนึ่งที่เหลือ ตัวอย่างกลุ่มชนส่วนใหญ่ในประเทศไทย ได้แก่ กลุ่มคนที่นับถือพุทธศาสนา กลุ่มคนที่เป็นคนสัญชาติไทย กลุ่มคนที่มีวัฒนธรรมไทย ฯลฯ ส่วนกลุ่มชนส่วนน้อย ก็เป็นกลุ่มคนที่มีเอกลักษณ์เฉพาะของกลุ่ม ซึ่งแตกต่างไปจากเอกลักษณ์ของกลุ่มชนส่วนใหญ่ ตัวอย่างในสังคมไทย เช่น กลุ่มผู้นับถือศาสนาอิสลาม ชาวไทยภูเขา

2.2.3.9 กลุ่มชั่วคราวและกลุ่มถาวร โดยกลุ่มชั่วคราวเป็นกลุ่มที่ผู้คนมารวมตัวกันเพียงระยะสั้น แล้วก็อาจแยกย้ายกันไป การมารวมกันก็อาจมีจุดมุ่งหมายต่างๆกันไป ไม่ค่อยมีความผูกพันกันระหว่างบรรดาสมาชิก ตัวอย่างของกลุ่มชั่วคราว เช่น กลุ่มผู้ชม ผู้ฟังการบรรยาย ผู้ชมบ้ำ คลั่งที่เดินขบวนเรียกร้องสิทธิต่างๆ ฯลฯ ส่วนกลุ่มถาวร ผู้คนที่มารวมตัวกันมีจุดมุ่งหมายในการรวมตัว และมีระเบียบแบบแผนที่ใช้เป็นแนวปฏิบัติ ตัวอย่างของกลุ่มถาวร เช่น ครอบครัว บริษัท องค์กร วิทยาลัย

2.2.3.10 ชุมชนชนบทและชุมชนเมือง กลุ่มคนอาจแบ่งออกเป็น 2 กลุ่มใหญ่ ๆ คือ กลุ่มคนที่มีชีวิตอยู่ในชนบทหรือนอกเขตเทศบาลและสุขาภิบาล ซึ่งประกอบด้วยผู้คนที่มืออาชีพทางการเกษตรเป็นส่วนใหญ่ มีชีวิตความเป็นอยู่อย่างง่าย ๆ วิธีการดำเนินชีวิตขึ้นอยู่กับธรรมชาติเป็นสำคัญ กับอีกกลุ่มหนึ่ง คือชุมชนเมือง เป็นกลุ่มคนที่กระจุกตัวกันอยู่ในอาณาบริเวณใดบริเวณหนึ่ง ผู้คนมีอาชีพทางด้านบริการและงานอาชีพอื่นๆ ที่ไม่ใช่อาชีพการเกษตร การดำเนินชีวิตขึ้นอยู่กับ การกำหนดเวลาและแบ่งแยกงานรับผิดชอบโดยเฉพาะ ความสัมพันธ์ของผู้คนเป็นไปตามหน้าที่รับผิดชอบ

2.2.3.11 กลุ่มคนตามขนาดและระดับความซับซ้อน

Melvin L. De Fleur ได้แบ่งกลุ่มคนออกตามลักษณะโครงสร้างเกี่ยวกับขนาด ลักษณะการรวมกลุ่มและบทบาทหน้าที่ของกลุ่ม โดยแบ่งออกเป็น 4 กลุ่มคือ

2.2.3.11.1 กลุ่มคนขนาดเล็ก ซึ่งอาจเป็นได้ทั้งกลุ่มปฐมภูมิ เช่น ครอบครัว และกลุ่มทุติยภูมิ เช่น กลุ่มคณะกรรมการ

2.2.3.11.2 กลุ่มทางสมาคม ซึ่งเป็นกลุ่มที่มีจุดมุ่งหมายในการรวมตัวกัน

2.2.3.11.3 ชุมชนเป็นกลุ่มคนที่อยู่ในอาณาบริเวณเดียวกันมีความผูกพันกันทางเศรษฐกิจและการปกครอง ชุมชนบางแห่งอาจมีขนาดเล็ก ประกอบด้วยครอบครัวไม่กี่ครอบครัว แต่บางชุมชนอาจมีขนาดใหญ่ มีประชากรเป็นล้านคน อย่างเช่นกรุงเทพมหานคร

2.2.3.11.4 สังคม เป็นกลุ่มที่ครอบคลุมพื้นที่กว้างขวาง มีอาณาบริเวณทางภูมิศาสตร์ที่แน่นอน มีการปกครอง มีอธิปไตย และผู้คนมีความรู้สึกเป็นสมาชิกกลุ่ม

2.2.3.12 กลุ่มตามชั้นทางสังคม การแบ่งกลุ่มโดยอาศัยชนชั้นในสังคมนั้น อาจแบ่งออกเป็นกลุ่มใหญ่ ๆ ได้ 3 กลุ่ม คือ กลุ่มชนชั้นต่ำ กลุ่มชนชั้นกลาง และกลุ่มชนชั้นสูง

2.2.4 พฤติกรรมของกลุ่ม

ปัจจัยที่มีส่วนในการกำหนดพฤติกรรมกลุ่มได้แก่

1) ค่านิยมของกลุ่ม คือ สิ่งที่คุณค่าในชีวิตประจำวัน ค่านิยมของกลุ่มต่างกันไป กลุ่มจะสะท้อนถึงจุดมุ่งหมายของกลุ่มนั้นๆ แต่ละกลุ่มมีค่านิยมต่างกันบางกลุ่มมีค่านิยมเกี่ยวกับความมีน้ำใจ ความเป็นนักกีฬา บางกลุ่มมีค่านิยมเกี่ยวกับความสามัคคี

2) ปทัสถานของกลุ่ม คือ แกนกลางของกลุ่มที่จะเกิดขึ้นสำหรับให้สมาชิกของกลุ่มถือปฏิบัติตาม ถ้าใครปฏิบัตินอกเหนือไปถือว่าผิดปกติกจากกลุ่ม เพราะการปฏิบัติตามปทัสถานของกลุ่มคือ เป็นการกระทำที่ยอมรับ ในทางตรงข้าม ถ้าสมาชิกปฏิบัติต่างไปจากปทัสถานที่กลุ่มวางไว้ถือว่ากระทำผิด ในกลุ่มที่มีประสิทธิภาพนั้น ปทัสถานควรจะต้องกำหนดไว้ให้ชัดเจน เพราะปทัสถานไม่แน่นอน ก็จะเกิดการวุ่นวายขึ้นตกลงกันไม่ได้

3) ผู้นำกลุ่ม การเป็นผู้นำในกลุ่มลักษณะของการเป็นผู้นำ ขึ้นอยู่กับลักษณะทางสังคม เพราะผู้นำจะแตกต่างกันไปตามสภาพของการเปลี่ยนแปลง เกี่ยวกับการรวมตัวและวัตถุประสงค์ของกลุ่ม ผู้นำกลุ่มคือผู้มีอิทธิพลในกลุ่ม หรือผู้ที่ได้รับเลือกจากกลุ่ม รับแต่งตั้งจากกลุ่มให้เป็นผู้รับผิดชอบในฐานะผู้บริหาร ผู้วางแผน ผู้รับผิดชอบของกลุ่ม ผู้ควบคุมความสัมพันธ์กลุ่ม และเป็นตัวแทนกลุ่ม เพื่อติดต่อกับบุคคลภายนอก (ทวิ ทิมจำ 2528:291-292)

รูปแบบพฤติกรรมหรือการปะทะสังสรรค์ของกลุ่ม

2.2.4.1 การร่วมมือกัน (Cooperation) เป็นการกระทำของคนตั้งแต่สองคนขึ้นไป เพื่อจุดมุ่งหมายอย่างใดอย่างหนึ่ง ซึ่งอาจเป็นจุดมุ่งหมายร่วมกันหรือจุดมุ่งหมายเฉพาะบุคคลก็ได้ เช่น ในหน่วยงานราชการ ข้าราชการอาจร่วมมือร่วมกำลังกันทำงาน คนหนึ่งมีจุดมุ่งหวังเพื่อให้ได้เงินเดือนของตนเพิ่ม แต่อีกคนหนึ่งทำงานเพื่ออุดมคติก็ได้ เป็นต้น การร่วมมือกันจะปรากฏเห็นได้ชัดในกลุ่มปฐมภูมิมากกว่ากลุ่มทุติยภูมิ นอกจากนี้ถ้าเป็นการร่วมมือกันในระดับกลุ่ม ก็อาจก่อให้เกิดการรวมกลุ่มกันได้ กลุ่มเล็กก็อาจรวมเข้ากับกลุ่มใหญ่

2.2.4.2 การแข่งขัน (Competition) เป็นความพยายามที่จะเอาชนะคู่แข่งหรือฝ่ายตรงข้ามเพื่อวัตถุประสงค์ใดวัตถุประสงค์หนึ่ง เช่น เพื่อตำแหน่งทางการเมือง เพื่อให้ขายสินค้าของตนได้มากกว่า โดยทั่วไปการแข่งขันย่อมมาจากค่านิยมของสังคม การแข่งขันเป็นปรากฏการณ์ที่เกิดขึ้นในทุกสังคม การแข่งขันย่อมก่อให้เกิดประโยชน์ เพราะจะเป็นตัวกระตุ้นให้เกิดการต่อสู้ดิ้นรนเพื่อเอาชนะคู่แข่ง ยิ่งถ้าหากการแข่งขันนั้นมีกติกาที่เหมาะสมและมีการดำเนินไปตามกติกาที่กำหนดก็จะก่อให้เกิดผลดีมากขึ้น อย่างไรก็ตามการแข่งขันอาจก่อให้เกิดผลเสียขึ้นก็ได้ เช่น ก่อให้เกิดความเกลียดชังเป็นศัตรูหรืออาจก่อให้เกิดการขัดแย้งกันในโอกาสต่อไป

2.2.4.3 การขัดแย้ง (Conflict) เมื่อการแข่งขันมีความรุนแรงมากยิ่งขึ้น และต่างฝ่ายต่างไม่ยอมรับกติกา ไม่ยอมรับบรรทัดฐานของสังคม ก็จะเกิดการรื้อถอนหรือทำร้ายสมาชิกอีกกลุ่มหนึ่ง การขัดแย้งจะเกิดจากผลประโยชน์ขัดกัน เป้าหมายและอุดมการณ์ขัดกัน หรือมีแนวคิดต่างกัน การขัดแย้งกัน สามารถจะทำลายล้างความเป็นอันหนึ่งอันเดียวกันของกลุ่มก็ได้ อาจก่อให้เกิดการแตกแยก และเสียกำลังอำนาจของกลุ่ม แต่ถ้าเกิดการขัดแย้งระหว่างกลุ่มจะมีผลให้แต่ละกลุ่มเกิดความสามัคคีรวมตัวกันเพื่อเอาชนะอีกกลุ่มหนึ่ง

2.2.4.4 การสมานลักษณะ (Accommodation) เป็นวิธีการหนึ่งที่จะช่วยลดการขัดแย้งกันของคู่กรณี โดยทั่วไปการสมานลักษณะจะเกิดขึ้นเมื่อคู่กรณี หรือระหว่างกลุ่มเกิดการขัดแย้งกันเห็นว่าการขัดแย้งนั้นๆ ไม่ก่อให้เกิดผลประโยชน์แก่ฝ่ายตน หรือมองเห็นว่าตนเป็นฝ่ายเสียเปรียบจึงได้มาทำข้อตกลง ซึ่งอาจเป็นการชั่วคราวหรือถาวรก็ได้ แต่สภาพของการขัดแย้งยังอาจมีอยู่ในแต่ละฝ่ายการสมานลักษณะ เป็นกระบวนการทางสังคมที่แต่ละกลุ่มต่างก็ปรับตัวเข้าหากัน โดยที่ต่างฝ่ายยังคงรักษาเอกลักษณ์และผลประโยชน์ของตนเท่าที่จะทำได้ แต่ถ้าฝ่ายใดมีกำลังอำนาจมากกว่าย่อมมีโอกาสเรียกร้องได้มากกว่า

2.2.4.5 การกลืนลักษณะ (Assimilation) เป็นกระบวนการปรับตัวของอีกฝ่ายหนึ่งให้เข้ากับอีกฝ่ายหนึ่ง โดยรับเอาวัฒนธรรมของอีกฝ่ายหนึ่งมาเป็นของตน กระบวนการนี้มักจะค่อยเป็นค่อยไปและใช้เวลานาน ซึ่งจะเป็ผลให้ความแตกต่างระหว่างกลุ่ม หรือระหว่างบุคคลลดน้อยลงไปโดยลำดับ ตัวอย่างของการกลืนลักษณะ เช่น ชาวจีนที่เข้ามาอยู่ในประเทศไทย จะค่อยๆปรับตัวโดยละทิ้งวัฒนธรรมเดิม และรับเอาวัฒนธรรมใหม่เข้าไปใช้แทน ในที่สุดก็จะมีลักษณะชีวิตความเป็นอยู่ ค่านิยม ฯลฯ เหมือนๆ กับคนไทยโดยทั่วไป

ในทุกกลุ่มสังคม เมื่อผู้คนมีการปะทะสังสรรค์ ก็ย่อมจะเกิดกระบวนการทางสังคมในรูปแบบใด รูปแบบหนึ่งดังที่ได้กล่าวมาแล้ว ทั้งนี้เพื่อแก้ปัญหาหรือสนองความต้องการ หรือเพื่อดำเนินไปสู่เป้าหมายที่ต้องการ ดังนั้นการปะทะสังสรรค์กัน จึงเป็นปรากฏการณ์ทางสังคมซึ่งทางสังคมวิทยาได้ให้ความสำคัญไว้ (จรัญ พรหมอยู่ 2526:38-40)

2.3 กลุ่มผลประโยชน์ (Interest Groups)

Dowse และ Hughes (1971:397) กล่าวว่า กลุ่มผลประโยชน์มีพัฒนาการมาจากทฤษฎีกลุ่มคำว่า กลุ่มอิทธิพล (Pressure Group) และ กลุ่มผลประโยชน์ (Interest Group) ศัพท์ทั้งสองคำนี้แม้จะมีนักวิชาการบางท่านให้ความหมายแตกต่างกันออกไปตามทัศนะการมอง (Approach) ของแต่ละคนก็ตาม แต่โดยทั่วไปแล้วถือว่าเป็นศัพท์ในทางการเมืองที่อาจใช้ทดแทนในความหมายเดียวกันได้ (แสวง รัตนมงคลมาศ 2513:211-212)

นักวิชาการต่างๆ ได้ให้ความหมายของคำว่า “กลุ่มผลประโยชน์” ไว้ดังนี้

มนตรี เจนวิทย์การ (1965:1) ได้ให้ความหมายไว้ว่าการรวมกลุ่มหรือการจัดตั้งกลุ่มของบุคคลในอาชีพต่างๆ เพื่อดำเนินการรักษาหรือเพื่อบรรลุจุดหมายปลายทางบางอย่างของกลุ่มผ่านสถาบันทางการเมืองและทางราชการ โดยพยายามมีอิทธิพลเหนือกระบวนการตัดสินใจหรือการวางนโยบายของสถาบันรัฐ

สุขุม นวลสกุล (2539:239) ได้ให้ความหมายไว้ว่า กลุ่มของบุคคลที่รวมกันเพราะมีอาชีพหรือจุดประสงค์อย่างเดียวกัน และมีความต้องการที่จะให้นโยบายของรัฐบาลสนองตอบต่อความต้องการของกลุ่มตน

ธีรภัทร์ เสรีรังสรรค์และคณะ (2539:351) ให้ความหมายว่า การรวมกลุ่มของบุคคลต่างๆ ในสังคมที่มีผลประโยชน์เหมือนกันหรือคล้ายคลึงกันเพื่อปกป้อง และหรือแสวงหาผลประโยชน์แห่งตนร่วมกัน

วิทยา นภาศิริกุลกิจ (2521:188) ให้ความหมายว่า การรวมกลุ่มตัวแทนตามสาขาอาชีพและสาขา ในสังคมซึ่งมีจำนวนมากและตามความเชี่ยวชาญเฉพาะสาขาเพื่อป้องกันผลประโยชน์ของกลุ่ม

Robert H. Salisbury (1969:1-2) ให้ความหมายว่า กลุ่มเกิดจากความสอดคล้องต้องกันทางผลประโยชน์ระหว่างผู้ริเริ่มจัดตั้งกลุ่ม (Group Organizer) กับผู้เป็นสมาชิกกลุ่ม ผลประโยชน์ซึ่งต่างคนต่างได้รับจากกลุ่มอาจเป็นด้านวัตถุ ด้านความร่วมมือ หรือด้านอุดมการณ์เพื่อจุดหมายบางอย่าง

Dowse และ Hughes (1971:378) ได้ให้ความหมายไว้ว่า คือการรวมตัวของบุคคลซึ่งมุ่งหมายที่จะมีอิทธิพลต่อการปกครองในรูปแบบลักษณะที่จะเอื้อต่อผลประโยชน์ของกลุ่ม โดยที่กลุ่มดังกล่าวไม่ต้องการที่จะเป็นผู้ปกครองเอง

Almond และ Powell (อ้างใน พฤทธิสาธิต ชุมพล 2531:115-120) ได้ให้ความหมายว่า กลุ่มคนที่เชื่อมโยงกันโดยมีความสนใจหรือห่วงใยในสิ่งหนึ่งสิ่งใดหรือมีผลประโยชน์ร่วมกันและโดยมีสำนึกอยู่ไม่มากนักน้อยว่าเขามีความเชื่อมโยงดังกล่าวกันอยู่

จากนิยามนี้ Almond และ Powell แบ่งประเภทของกลุ่มผลประโยชน์ออกเป็น 4 ประเภทด้วยกัน ทั้งนี้โดยคำนึงไว้ว่า ปึงเจกบุคคลก็อาจเป็นผู้แสดงออกซึ่งผลประโยชน์ของตนเองแต่เพียงลำพังก็ได้ (Self Representation) ที่ต้องกล่าวเช่นนี้ก็เพื่อชี้ให้เห็นว่า กลุ่มผลประโยชน์ตามนิยามนี้อาจมีลักษณะจัดตั้งหรือไม่จัดตั้งก็ได้ กลุ่มผลประโยชน์สองประเภทแรกที่จะกล่าวถึงเป็นประเภทที่มีการจัดตั้งในระดับต่ำ ส่วนสองประเภทหลังมีการจัดตั้งในระดับสูง

2.3.1 กลุ่มผลประโยชน์และบุคคลที่กว้างขวางไร้บรรทัดฐานกล่าวคือ การประทุขึ้นอย่างค่อนข้างกระทันหันตามอารมณ์เช่น การจลาจล การลอบสังหาร ตลอดจนการเดินทางขบวนประท้วง การเรียกร้องผลประโยชน์ ในรูปลักษณะนี้มักจะเกิดขึ้นในสภาพที่ไม่มีกลุ่มที่ได้รับการจัดตั้งอยู่ในสังคมหรือว่าหากมีก็มีบางกลุ่มที่ถูกปิดกั้นไม่ให้เห็นแสดงออกซึ่งความต้องการ ดังนั้นความไม่พึงพอใจที่ถูกปิดอยู่กดดันไว้จะประทุออกมาถ้ามีเหตุการณ์เอื้ออำนวยหรือมีผู้ชักนำ หรือปลุกระดมให้เกิดขึ้น การชักนำนี้อาจกระทำโดยผู้ที่อยู่ในอำนาจทางการเมืองเพื่อผลประโยชน์ของเขาเองก็ได้แต่ข้อสำคัญไม่มีการจัดตั้งเป็นองค์กรแต่อย่างใดเพียงสังเกตว่า กลุ่มประเภทนี้นอกจากจะเรียกร้องผลประโยชน์แล้วอาจจะทำหน้าที่อื่นๆอีกประกอบไปด้วยเช่น ก่อให้เกิดการเคลื่อนย้ายอำนาจจากคนกลุ่มหนึ่งไปสู่คนอีกกลุ่มหนึ่ง การเปลี่ยนแปลงรัฐธรรมนูญ ปลดปล่อยนักโทษการเมืองลงประทักษิณ ทำการสื่อสาร เช่นสร้างข่าวลือเพื่อสร้างความสับสนให้แก่สัญลักษณ์ของชาติ ระบบการเมือง รัฐบาลหรือผู้นำเป็นต้นบุคคล เป็นต้น

2.3.2 กลุ่มผลประโยชน์ที่ไม่มีการจัดตั้ง หมายถึงกลุ่มเครือญาติ กลุ่มเชื้อชาติ กลุ่มภูมิภาค กลุ่มสถานภาพ กลุ่มชนชั้น (กล่าวคือกลุ่มคนที่อาจไม่ได้พบปะกันอย่างสม่ำเสมอแต่มีความรู้สึกร่วมกัน มีความเชื่อมโยงกันทางจิตใจ ทางวัฒนธรรมอย่างรู้ใจกันพอสมควร) ซึ่งอาจเรียกร้องผลประโยชน์เป็นครั้งคราวโดยผ่านบุคคลใดบุคคลหนึ่งหรือผู้นำ เช่น ผู้นำศาสนา ตัวอย่างเช่น การที่เจ้าของที่ดินหลายคนขอร้องขาราชการชั้นผู้ใหญ่หรือรัฐมนตรีให้พิจารณาไม่ขึ้นภาษีที่ดิน โดยที่การขอร้องนี้เกิดขึ้นเมื่อเล่นกอล์ฟด้วยกัน

จะเห็นได้ว่า กลุ่มสองประเภทดังกล่าวในการเรียกร้องผลประโยชน์ไม่มีขั้นตอนในการจัดตั้งในการเรียกร้อง และไม่มี ความต่อเนื่องในการเรียกร้องดังนั้นในสังคมสมัยใหม่ที่มีการแบ่งแยกหน้าที่ระหว่าง โครงสร้างต่างๆอย่างชัดเจนกลุ่มดังกล่าวจะมีอิทธิพลน้อยทั้งเพราะในสภาพดังกล่าวมีกลุ่มที่มีการจัดตั้งมากมายที่กำลังแข่งขันกันอยู่อันเป็นสภาพที่ไม่เปิดโอกาสให้กลุ่มที่ไร้การจัดตั้งให้เข้ามาามีอิทธิพลได้มากนัก อีกประการหนึ่งในสภาพเช่นนี้กลุ่มที่ไร้การจัดตั้งเหล่านี้หากมีความต้องอยู่อย่างแน่นแฟ้นก็จะทำการจัดตั้งขึ้นมาและแปรสภาพเป็นกลุ่มประเภทหนึ่งในสองประเภทดังที่จะกล่าวต่อไปนี้แทน

2.3.3 กลุ่มผลประโยชน์ที่เป็นสถาบัน กล่าวคือองค์กรที่เป็นทางการเช่นพรรคการเมือง สถาบันนิติบัญญัติ กองทัพ ศาสนา หน่วยราชการที่สถาบันอื่นๆ ซึ่งมีหน้าที่เฉพาะอย่างอื่นที่ไม่ใช่การเรียกร้องผลประโยชน์ กลุ่มเหล่านี้อาจเรียกร้องผลประโยชน์ของกลุ่มเองหรือทำหน้าที่เป็นตัวแทนผลประโยชน์ของกลุ่มอื่นในสังคม นอกจากนั้นกลุ่มย่อยภายในสถาบันสำคัญๆ เหล่านี้อาจทำหน้าที่เรียกร้องผลประโยชน์เฉพาะกลุ่มของตนก็ได้โดยอาศัยความยอมรับนับถือในสถาบันที่สังกัดอยู่เป็นทรัพยากรในการที่จะได้มาซึ่งผลประโยชน์ของกลุ่มตนเองตัวอย่าง เช่น กลุ่มนักการธนาคาร

ในพรรคอนุรักษนิยมพรรคหนึ่งอาจใช้อิทธิพลของพรรคในอันที่จะเพิ่มพูนผลประโยชน์ให้แก่วงการธนาคารหรือกลุ่มกองทัพบกทำการเรียกร้อยผลประโยชน์ให้แก่ชาวนาผู้ยากไร้ เป็นต้น

ในสังคมกำลังพัฒนา กลุ่มผลประโยชน์ที่เป็นสถาบัน เช่น สถาบันราชการ สถาบันทหาร มีการจัดตั้งอย่างเหนียวแน่นและมีอำนาจในสังคมมาก ในขณะที่กลุ่มผลประโยชน์ที่เป็นทางการ นอกจากสถาบันดังกล่าวมีน้อยหรือไม่ก็ขาดประสิทธิภาพ

2.3.4 กลุ่มผลประโยชน์ที่เป็นทางการ เป็นทางการในที่นี้หมายถึงการจัดตั้งมีสมาชิกเป็นการแน่นอน ไม่ได้หมายความว่า เป็นทางราชการ ตัวอย่างกลุ่มผลประโยชน์ที่เป็นทางการคือสหภาพแรงงาน สมาคมนักธุรกิจ สมาคมชาติพันธุ์ และกลุ่มประชาชนประจำท้องถิ่นต่างๆ เหล่านี้เป็นกลุ่มที่ตั้งขึ้นมาเพื่อเป็นปากเสียงแทนผลประโยชน์ของกลุ่มชนกลุ่มหนึ่งกลุ่มใด โดยเฉพาะกลุ่มเหล่านี้มักจะมีระเบียบวิธีการที่จะเรียกร้อยผลประโยชน์และนำข้อเรียกร้องเสนอต่อระบบการเมือง ในสังคมที่พัฒนาแล้วกลุ่มเหล่านี้ จะได้เปรียบกลุ่มที่ไม่เป็นทางการจะได้รับการยอมรับว่าชอบธรรมและจะมีมากมายหลายกลุ่มครอบคลุมถึงกลุ่มชนต่างๆ ในสังคม ในสังคมเช่นนี้ การแสดงจุดยืนแบบตัวคนเดียวหรือ โดยกลุ่มที่ไม่เป็นทางการจะลดน้อยถอยลงไปโดยปริยาย

เนื่องจากกลุ่มอิทธิพลเป็นปรากฏการณ์ของการรวมกลุ่มในสังคมประชาธิปไตยแบบตะวันตก ซึ่งถือว่าเป็นสังคมสมัยใหม่ลักษณะพื้นฐานทางสังคมเศรษฐกิจ และการเมืองในสังคมสมัยใหม่นี้ แตกต่างจากสังคมดั้งเดิมและสังคมที่กำลังเปลี่ยนแปลงหลายอย่าง โดยเฉพาะเรื่องผลประโยชน์ของบุคคลในสังคมนั้นมีลักษณะเห็นได้อย่างเด่นชัดและจำนวนที่แตกต่างกันออกไปหลายแบบหลายชนิดมากกว่าสังคมดั้งเดิมและสังคมที่กำลังเปลี่ยนแปลง

แสวง รัตนมงคลมาส (2513:213) กล่าวว่ากลุ่มอิทธิพลอาจพิจารณาแยกองค์ประกอบภายในที่สำคัญๆ ได้ 3 ประการคือ

- 1) เป็นกลุ่มที่เกิดขึ้นจากการรวมกันของบุคคลต่างๆ โดยสมัครใจ มิใช่เป็นการรวมในลักษณะถูกบังคับให้รวมหรือถูกภาวะครอบงำบางอย่างที่ทำให้เกิดการรวมกันขึ้น
- 2) โดยเจตนาของการเข้ากลุ่มก็เพื่อ จะใช้กลุ่มเป็นเครื่องมือในการปกป้องรักษาผลประโยชน์ของตน โดยมีใช้รวมกันเพื่อวัตถุประสงค์อื่นที่ไม่เกี่ยวข้องกันกับผลประโยชน์แต่อย่างใดเลย
- 3) เจตนาของการเข้าร่วมนี้ ยังพาดพิงไปถึงเรื่องของความต้องการที่จะใช้กลุ่มเป็นเครื่องมือในการดำเนินการทางการเมืองในส่วนที่เกี่ยวกับนโยบายต่างๆ ของรัฐ อันจะเข้ามามีส่วนเกี่ยวข้องกับผลประโยชน์ของกลุ่มตน

ถ้าพิจารณาตามองค์ประกอบทั้งสามประการดังกล่าวจะเห็นว่า กลุ่มอิทธิพลนั้นเป็นอำนาจอย่างมีวัตถุประสงค์ในทางการเมือง เพราะฉะนั้นกลุ่มอิทธิพลตามความหมายนี้จึงอาจเรียกได้ว่าเป็นกลุ่มการเมือง ในสังคมประชาธิปไตยถือว่ากลุ่มอิทธิพลนั้นเป็นสถาบันทางการเมืองที่

สำคัญและจำเป็นที่สุดอย่างหนึ่งสำหรับการปกครองในระบอบนี้ ดังนั้นการดำเนินงานของกลุ่มจึงกลายเป็นจักรกลสำคัญที่คอยป้อนให้เกิด นโยบายและการปฏิบัติตามนโยบาย ของรัฐบาลให้เป็นไปตามทิศทางต่างๆได้ ด้วยเหตุนี้เองที่ทำให้บทบาทของกลุ่มอิทธิพลและการมีกลุ่มอิทธิพลขึ้นในสังคมมักจะถูกมองในแง่ร้ายจนมองข้ามความสำคัญและความจำเป็นของกลุ่มอิทธิพลต่อการปกครองในระบอบประชาธิปไตยไป

G.A. Almond (1961:129-131) กล่าวว่าปัญหาสำคัญปัญหาหนึ่งของกลุ่มผลประโยชน์คือความแตกต่างระหว่างกลุ่มผลประโยชน์ที่แสดงออกชัดเจนและกลุ่มผลประโยชน์แอบแฝง ซึ่งกลุ่มหลังนี้เป็นอุปสรรคต่อการคาดคะเนแนวโน้มทางการเมืองได้ นั่นอาจทำให้สังเวียนทางการเมืองล้มได้ทันทีเนื่องจากไม่สามารถคาดคะเนความเป็นไปทางการเมืองได้ในอนาคต และอาจมีการขัดแย้งเนื่องจากผลประโยชน์ที่แอบแฝงของแต่ละกลุ่ม ซึ่งอาจเกิดพลังเงิบที่นำไปสู่ความขัดแย้งที่รุนแรงยิ่งขึ้น

2.4 กลุ่มในสังคมไทย

กลุ่มต่างๆ ที่เกิดขึ้นในสังคมไทย อาจพิจารณาได้ 2 ประเภทใหญ่ ๆ คือ

2.4.1 กลุ่มทางการเมือง

เป็นกลุ่มที่จัดตั้งขึ้นมาโดยมีการจดทะเบียนหรือการยอมรับกันอย่างเป็นทางการ แบ่งตามลักษณะของการจัดกิจกรรมมี 3 ประเภท

2.4.1.1 กลุ่มทางการเมืองเกษตรกรรม ได้แก่กลุ่มที่เกี่ยวข้องกับงานด้านเกษตร เพาะเลี้ยงสัตว์ และการประมง รูปของการรวมกลุ่มที่จัดตั้ง เป็นกลุ่มสหกรณ์ หรือเป็นสมาคม กลุ่มที่มีจำนวนมากที่สุดและแพร่หลายที่สุดได้แก่ กลุ่มชาวนาและสหกรณ์ประเภทต่างๆ แนวโน้มของการเกิดกลุ่มโดยอาจถูกโน้มน้าวชักจูง หรือเห็นประโยชน์ของการเป็นสมาชิกกลุ่ม บทบาททางการเมืองแทบจะไม่มี ส่วนมากจะคอยรับหรือคอยเรียกร้องความช่วยเหลือจากรัฐบาลมากกว่าที่จะใช้อิทธิพลของกลุ่มกดดันให้รัฐบาลดำเนินนโยบายให้สอดคล้องต่อผลประโยชน์ของกลุ่มตน

2.4.1.2 กลุ่มอาชีพทางธุรกิจ ได้แก่ กลุ่มที่เกี่ยวข้องกับด้านสาธารณะอาชีพต่างๆ ภาระของกลุ่มส่วนใหญ่เป็นสมาคมอาชีพและธุรกิจต่างๆ ซึ่งมักจะมีขึ้นในเมืองหลวง หรือจังหวัดใหญ่ๆ เท่านั้น กลุ่มประเภทนี้มีแนวโน้มที่จะเป็นกลุ่มอิทธิพลอย่างแท้จริง

2.4.1.3 กลุ่มทางสังคม ที่เกี่ยวข้องกับงานทางด้านสังคมด้านต่างๆ หรืองานสวัสดิการทางสังคมด้วย เช่น สมาคมสตรี สมาคมชาวจังหวัด หรือสมาคมศิษย์เก่าเป็นต้น ซึ่งการรวมกลุ่มประเภทนี้จะเป็นมูลนิธิ เป็นส่วนมาก (แสวง รัตนมงคลมาศ อ้างแล้ว:214-215)

2.4.2 กลุ่มไม่เป็นทางการ

มีลักษณะเป็นกลุ่มดั้งเดิมตามสภาพของสังคมวัฒนธรรมไทยซึ่งส่วนใหญ่เป็นการรวมตัวกันแบบหลวมๆ และไม่ได้ผูกพันกันภายใต้ผลประโยชน์ร่วมกัน เช่น กลุ่มการบุญการกุศล กลุ่มบันเทิง เป็นต้น

Wendell Blanchard (อ้างใน สุขุม นวลสกุล 2539:239) ได้กล่าวถึงกลุ่มในสังคมไทยไว้ว่า ในประเทศไทยสมาคมหรือกลุ่มเอกชนต่างๆยังมีความสำคัญน้อยมาก ไม่มีกลุ่มใดมีอิทธิพลหรือพลังมากพอที่จะโน้มน้าวรัฐบาลให้ปฏิบัติตามความต้องการที่กลุ่มของตนประสงค์ได้และไม่มีกลุ่มใดที่มีความสามารถในการที่จะก่อรูปประชาชาติ นอกจากนี้ สุขุม นวลสกุล ได้แบ่งกลุ่มผลประโยชน์ของไทย โดยยึดหลักของจุดประสงค์หรือสาเหตุของการรวมกันเป็นกลุ่มแบ่งออกได้ 3 ประเภทดังนี้

- 1) กลุ่มมาตุภูมิ
- 2) กลุ่มอาสาสมัคร
- 3) กลุ่มอาชีพ

กลุ่มผลประโยชน์ของไทยส่วนใหญ่ มีบทบาททางการเมืองน้อยลักษณะของกลุ่มมุ่งเชิงธุรกิจคนมีอำนาจ ขาดเอกภาพ เรียกร้องเลื่อนลอย ระยะเวลาการรวมตัวกันในรูปของกลุ่มผลประโยชน์เพื่อเคลื่อนไหว โน้มน้าวนโยบายสาธารณะก็เริ่มขยายตัวมีหลายกลุ่มขึ้นทั้งกลุ่มที่มีการจัดตั้งอย่างเป็นทางการและรวมกันชั่วคราวซึ่งการเคลื่อนไหวของกลุ่มต่างๆได้รับความสนใจและยอมรับในบทบาทจากทางราชการและรัฐบาลทำให้การเจรจาต่อรองหรือแก้ปัญหาเป็นไปได้แม้บางครั้งจะบานปลายไปสู่การประท้วงอย่างรุนแรง

2.5 ทฤษฎีระบบอุปถัมภ์

แนวคิดเรื่องระบบอุปถัมภ์เป็นทางเลือกหนึ่งที่ได้นำมาใช้เพื่ออธิบายโครงสร้างสังคมไทย นำโดย Lucian M. Hanks, ม.ร.ว.อकिन รพีพัฒน์ ร่วมด้วยนักวิชาการโดยเฉพาะจากสำนัก CORNELL เช่น David Wilson และนักวิชาการท่านอื่น ๆ มองจากแง่มุมหนึ่ง แนวคิดนี้ได้ชี้ให้เห็นความจริงข้อหนึ่งว่า สังคมไทยเป็นสังคมที่มีการกำหนดสถานภาพของบุคคลลดหลั่นจากบนมาสู่ล่าง นั่นคือ สังคมไทยเป็นสังคมที่มีโครงสร้างที่เน้นความแตกต่างระหว่างฐานะตำแหน่งซึ่งได้แก่ความสัมพันธ์ระหว่างผู้อุปถัมภ์ที่มีฐานะตำแหน่งสูงกว่าและผู้รับอุปถัมภ์ที่มีฐานะต่ำกว่า Hanks กล่าวว่าโครงสร้างสังคมไทยประกอบด้วยความสัมพันธ์ที่ไม่เท่าเทียมกัน หรือเป็นความสัมพันธ์ในแนวคิดโดยตลอดทั้งสังคม

ม.ร.ว.อภิน กล่าวว่ ระบบอุปถัมภ์เป็นผลมาจากความเชื่อของคนไทยในเรื่องบุญกรรม และเรื่องตายแล้วเกิดใหม่ เช่น ความเชื่อที่ว่าผู้ที่เกิดมาท่ามกลางเงินทองมีทรัพย์สิน อำนาจ วาสนา เป็นเพราะกรรมที่ทำไว้แต่ปางก่อน คนเราเกิดมาไม่เท่าเทียมกันด้วยเหตุที่บุญบารมีที่ได้สะสมไว้แต่ปางก่อนแตกต่างกัน ทำให้คนไทยยอมรับความแตกต่างในฐานะตำแหน่งที่คลลั่นเป็นชั้น ๆ ว่า เป็นสิ่งที่เป็นธรรมชาติและธรรมดา และยึดถือความแตกต่างเป็นหลักสูงค่าของฐานะตำแหน่งในการจัดระเบียบทางสังคม

เมื่อมีการยึดถือความแตกต่างในระดับสูง-ต่ำของฐานะตำแหน่งเป็นหลัก เราจึงพบว่า ความสัมพันธ์ระหว่างบุคคลที่แตกต่างกัน ในฐานะตำแหน่งเป็นแบบที่มีความสำคัญยิ่งในการจัดระเบียบทางสังคม ในด้านพฤติกรรมความสัมพันธ์ที่สำคัญและเห็นได้ง่ายก็คือ ความสัมพันธ์แบบผู้ใหญ่-ผู้น้อยหรือความสัมพันธ์แบบลูกพี่-ลูกน้อง ความสำคัญแบบดังกล่าวเป็นความสัมพันธ์ที่ตั้งอยู่บนรากฐานแห่งความไม่เสมอภาคในการแลกเปลี่ยนผลประโยชน์ไม่ว่าจะเป็นผลประโยชน์ในด้านเศรษฐกิจการเมืองหรือสังคมก็ตาม ซึ่งความสัมพันธ์ในลักษณะนี้เองที่เราเรียกว่า ความสัมพันธ์แบบผู้อุปถัมภ์และผู้รับอุปถัมภ์

ความสัมพันธ์แบบอุปถัมภ์เป็นความสัมพันธ์ในแนวตั้งที่เป็นความสัมพันธ์ระหว่างผู้ที่มีทรัพยากรต่างกัน ทรัพยากรในที่นี้ไม่ได้หมายถึงทรัพย์สินแต่เพียงอย่างเดียว แต่หมายถึงอย่างอื่น ๆ ซึ่งอาจเป็นอำนาจทางการเมือง สิทธิพิเศษทางสังคม เป็นต้น

ผู้อุปถัมภ์อยู่ในฐานะที่เป็นเจ้าของทรัพยากรที่มีอยู่จำกัด และเป็นที่ต้องการของผู้รับอุปถัมภ์ ผู้รับอุปถัมภ์มักจะทราบว่ในการเข้าเป็นผู้รับอุปถัมภ์หรือเป็นลูกน้องของใคร ตนต้องการอะไร เช่น การคุ้มครองทางการเมืองหรือทางสังคม หรือความก้าวหน้าตำแหน่งหน้าที่ หรือฐานะเศรษฐกิจการที่ผู้รับอุปถัมภ์ทราบก็โดยเหตุที่ว่าสิ่งนั้นเป็นสิ่งที่ตนต้องการและมักจะเป็นสิ่งที่น้อยคนมักจะสามารภให้แก่ตนได้ แต่ผู้รับอุปถัมภ์จะไม่สามารถคาดการณ์ได้แน่ชัดเลยว่ ผู้อุปถัมภ์จะให้ตนหรือไม่และเพียงใด นอกจากนั้นแล้ว ผู้รับอุปถัมภ์ซึ่งเรียกว่า “ลูกน้อง” จะไม่ทราบแน่ชัดว่ ผู้อุปถัมภ์ซึ่งเรามากเรียกว่า “เจ้านาย” หรือ “ลูกพี่” หรือ “เฮีย” จะต้องการให้ตนทำอะไรให้บ้างเพื่อที่ตนจะได้ในสิ่งที่ตนประสงค์เช่น ข้าราชการชั้นผู้น้อยที่สร้างความสัมพันธ์แบบอุปถัมภ์กับผู้บังคับบัญชาเพื่อให้ได้รับความก้าวหน้าในตำแหน่งหน้าที่ที่เป็นพิเศษ อาจจะต้องทำอะไรมากกว่าหน้าที่ใน การงาน เช่นอาจเข้าไปรับใช้งานในบ้านของเจ้านายและอื่น ๆ อีกเป็นต้น หรือลูกไร่ลูกนา กับเจ้าของที่ดินแบบอุปถัมภ์อาจต้องสนับสนุนลูกพี่เจ้าของที่ดินในทางการเมือง เช่น ลงคะแนนเสียงเลือก กำนัน ผู้ใหญ่บ้าน ช่วยหาเสียงให้ หรืออาจถึงขนาดต้องกำจัดศัตรูคู่แข่งของผู้อุปถัมภ์ก็ได้

จะเห็นได้ว่าในการแลกเปลี่ยนระหว่างผู้อุปถัมภ์และผู้รับอุปถัมภ์ ผู้อุปถัมภ์มีส่วนได้เปรียบอยู่ในเนื้อแท้ของความสัมพันธ์ (คือมีฐานอำนาจในการต่อรองสูงกว่า) ทั้งนี้เพราะผู้อุปถัมภ์

จะเป็นหนึ่งในไม่กี่คนที่มีทรัพยากรมากเพียงพอที่จะจ่ายให้ลูกน้องจนพอใจได้ ดังนั้นผู้อุปถัมภ์จึงเป็นผู้เลือกที่จะให้การอุปถัมภ์แก่ใครและเป็นผู้กำหนดว่าผู้รับอุปถัมภ์ควรให้บริการอะไรแก่ตน

โดยทั่วไปจะเห็นได้ว่าความสัมพันธ์แบบอุปถัมภ์ในท้องถิ่นไม่สามารถปรับตัวเองให้เข้ากับการเปลี่ยนแปลงที่เกิดขึ้นในระยะหลัง ๆ ได้ ความสัมพันธ์แบบอุปถัมภ์ตามความหมายในอุดมคติคือการที่ผู้อุปถัมภ์คอยปกป้องคุ้มครองผู้รับอุปถัมภ์ ผู้รับอุปถัมภ์ก็จะทำงานรับใช้ให้บริการแก่ผู้อุปถัมภ์ เป็นการแสดงความกตัญญู คำสามัญใช้เรียกผู้อุปถัมภ์ และผู้รับอุปถัมภ์ ก็เป็นคำในระบบครอบครัวคือ “ลูกพี่” และ “ลูกน้อง” ดังนั้นบทบาทในอุดมคติของผู้อุปถัมภ์กับผู้รับอุปถัมภ์ ก็คือบทบาทของบิดากับบุตรหรือพี่กับน้องนั่นเอง

โดยคำจำกัดความตามระบบอุปถัมภ์ ผู้ได้ประโยชน์มากคือผู้อุปถัมภ์แต่ผู้อุปถัมภ์จะต้องรับผิดชอบต่อการกินอยู่ดีของผู้รับอุปถัมภ์ด้วย กฎแห่งศีลธรรมของระบบอุปถัมภ์คือ การตอบแทนซึ่งกันและกันเป็นหลักสำคัญ แต่ปัจจุบันนี้การเอาเปรียบผู้ที่อยู่ในฐานะที่ด้อยกว่ามีมากขึ้น ผลที่จะเกิดตามมาก็อาจเป็นการรวมตัวของชนชั้นผู้รับอุปถัมภ์เพื่อช่วยเหลือตนเอง ซึ่งมีลักษณะของการเกิดขึ้นทางสังคม (อมรา พงศาพิชญ์ และคณะ 2539:1-7)

จากการศึกษาของ Hanks พบว่าพุทธศาสนามีอิทธิพลต่อพฤติกรรมทางการเมือง และการจัดลำดับชั้นของสังคมไทยมาก ความเชื่อทางศาสนามีอิทธิพลต่อเรื่องสถานะและบทบาทในกระบวนการทางสังคมและการเมืองไทย ทั้งนี้คนไทยส่วนใหญ่เห็นว่าการเมืองเป็นเรื่องของ “ดวงชะตา” อำนาจกำหนดจากคุณธรรมและความดี คุณธรรมของสิ่งต่าง ๆ ในสภาพความเป็นจริงตามธรรมชาติ เป็นเครื่องกำหนด สถานะทุกสิ่ง ในจักรวาลคุณธรรมคือ ความดีที่มีอยู่ในสรรพสิ่งทั้งหลาย ขนาดความดีเป็นผลมาจากกรรมและจักรวาลก็อยู่ภายใต้กฎแห่งกรรม สถานะของบุคคลหนึ่งอาจวัดได้โดยขนาดที่ว่าเขาต้องขึ้นอยู่กับอำนาจผู้อื่นเพียงใด และในการเมืองไทยถือว่าคุณธรรมและอำนาจเป็นอันหนึ่งอันเดียวกัน ใครมีอำนาจย่อมเป็นคนดีและเหมาะสมที่จะมีอำนาจ ใครได้อำนาจมากย่อมเป็นคนดี และเหมาะสมที่จะมีโชคลาภ ดังนั้นค่านิยมจึงเกิดขึ้น หากผู้ใดประพฤติดชอบก็จะนำไปสู่ความก้าวหน้าทางฐานะ ฐานะที่จะนำไปสู่อำนาจและหน้าที่ และแต่ละอย่างย่อมมีคุณธรรมกำกับอยู่ด้วย ผู้มีฐานะในแต่ละชั้นมีความโน้มเอียงที่จะมีความรับผิดชอบ และความประพฤติอันเหมาะสม

ปัจจัยที่คนไทยยึดมั่นในคำสั่งสอนของศาสนาพุทธ คนทั่วไปสามารถแสวงหาความมั่งคั่งได้ เมื่อมั่งคั่งแล้วก็มุ่งการทำบุญเพื่อสร้างสมบุญ ดังนั้นจึงก่อให้เกิดผู้มีบุญมากย่อมมีอำนาจและอิทธิพลมาก การมีสถานภาพหรือฐานะที่เหนือกว่าย่อมสามารถชักจูงให้คนมีความเชื่อว่าผู้ที่มีอำนาจทางการเมือง คือ ผู้ที่สั่งสมบุญใช้มากกว่าผู้อื่น ดังนั้น “บุญ” จึงเป็นเรื่องบอกฐานะคนในสังคมและโอกาสที่จะก้าวหน้าสูงขึ้นไปในสังคม และบุคคลจะเคลื่อนย้ายบทบาทของตนไปตาม

ตำแหน่งต่างๆ ที่สังคมกำหนดไว้ สถานะของบุคคลที่มีบุญน้อยยอมพึ่งพาและขอความช่วยเหลือของผู้มีบุญมาก การให้ความช่วยเหลือในด้านต่าง ๆ ของผู้มีฐานะดี (ครอบครัวงูทพยากรมากในสังคม) ก็ถือว่าเป็นการทำบุญ และสะสมบุญสภาพดังกล่าวก่อให้เกิด “กลุ่มบริวาร” หรือการสู่ตัวแบบระบบอุปถัมภ์ในที่สุด การแสวงหาผู้อุปถัมภ์และผู้อยู่ใต้อุปถัมภ์จะดำเนินต่อเนื่องอย่างไร้จบและกลายเป็นสถาบันที่มีเสถียรภาพ แต่ขณะเดียวกันบทบาทรูปแบบนี้ ก็ไม่เคยเปลี่ยนแปลงเป็นพฤติกรรมในลักษณะใหม่ที่ผิดแผกไปจากเดิม (อ้างใน พงษ์สนิท คุณนะลา 2536: 29-30)

James C. Scott (1976) เชื่อว่าความสัมพันธ์ระหว่างผู้อุปถัมภ์กับผู้รับอุปถัมภ์เป็นความสัมพันธ์ทางศีลธรรมแต่การขยายตัวของเศรษฐกิจเชิงพาณิชย์ และการเข้าไปเกี่ยวข้องของอำนาจรัฐมีผลทำให้ความสัมพันธ์ทางศีลธรรมเปลี่ยนแปลงไปเป็นความสัมพันธ์ที่มีการต่อรองการแข่งขันมากขึ้น นอกจากนี้ Scott ยังแสดงให้เห็นถึงความสัมพันธ์ระหว่างผู้อุปถัมภ์และผู้รับอุปถัมภ์ในฐานะที่เป็นกลุ่มเฉพาะกลุ่มผู้อุปถัมภ์และผู้รับอุปถัมภ์ เป็นวิธีการหนึ่งในหลาย ๆ ทางที่ประชาชนที่ไม่ได้เป็นญาติสนิทกันมารวมมือกัน รูปแบบของการร่วมมือกันอื่น ๆ ส่วนมากจะเกี่ยวข้องกับการจัดระเบียบองค์การที่มีการจัดประเภทของสายสัมพันธ์ ทั้งที่เป็นรูปแบบที่มีประเพณี เช่น เชื้อชาติ ศาสนา หรือวรรณะและที่เป็นสายสัมพันธ์สายใหม่ เช่น อาชีพหรือชั้นทางสังคม ซึ่งทำให้เกิดกลุ่มต่างๆ ที่มีความแตกต่างด้านพื้นฐานทางโครงสร้างและพลวัตลักษณะพิเศษของกลุ่มผู้อุปถัมภ์และผู้รับอุปถัมภ์ จากความจริงที่ว่า cluster นั้นแตกต่างจากกลุ่มอื่น ๆ ที่แยกตามประเภท กลุ่ม cluster คือกลุ่ม ก) ที่พื้นฐานของการเป็นสมาชิกเน้นที่ความสัมพันธ์เฉพาะแต่ละส่วน ข) เป็นความสัมพันธ์ระหว่างบุคคลกับหัวหน้าโดยเฉพาะมากกว่าจะเป็นการมีลักษณะบางประการร่วมกันหรือมีสายสัมพันธ์ในแนวนอนระหว่างผู้ตามด้วยกัน ลักษณะแตกต่างที่สำคัญอื่น ๆ ระหว่างกลุ่มประเภทอื่นกับกลุ่มผู้อุปถัมภ์และผู้รับอุปถัมภ์จะเป็นไปตามหลักของการจัดตั้งกลุ่ม ซึ่ง Scottเปรียบเทียบระหว่างกลุ่มเชิงคู่และกลุ่มแยกประเภทไว้ดังนี้

1) เป้าหมายของสมาชิก ผู้รับอุปถัมภ์มีเป้าหมายเฉพาะที่ขึ้นอยู่กับความสัมพันธ์ส่วนตัวที่มีต่อหัวหน้า ในขณะที่กลุ่มแยกประเภทมีเป้าหมายร่วมกันที่เกิดขึ้น จากการมีลักษณะร่วมกันบางประเภทที่ช่วยแยกให้แตกต่างไปจากสมาชิกของกลุ่มอื่น

2) การปกครองตนเองของผู้นำผู้อุปถัมภ์มีสิทธิ์ในการปกครองตนเองสูงในการเลือกพันธมิตรและการตัดสินใจในเรื่องของนโยบายนานตราบเท่าที่เขาสามารถสนองตอบความต้องการพื้นฐานของผู้รับอุปถัมภ์ของตน ในขณะที่ผู้นำของกลุ่มแยกประเภทจะต้องยอมรับผลประโยชน์รวมของกลุ่มที่เขาเป็นผู้นำเป็นสำคัญ

3) เสถียรภาพของกลุ่ม กลุ่มผู้อุปถัมภ์และผู้รับอุปถัมภ์ มีพื้นฐานอยู่ที่สายสัมพันธ์ในแนวตั้งที่เปิดเฉพาะของกลุ่มนั้น ๆ และที่สำคัญขึ้นอยู่กับความสามารถของผู้นำที่จะทำให้เกิดการขยาย

ตัว หรือสลายตัวที่เกี่ยวเนื่องกับทรัพยากรที่เขามีอยู่และขึ้นอยู่กับความสามารถที่จะสนองตอบต่อข้อเรียกร้องของผู้อุปถัมภ์ได้ ในทางตรงข้ามกลุ่มแยกประเภท มีพื้นฐานอยู่ที่คุณสมบัติร่วมกันของสมาชิกตามแนวนอน เพราะฉะนั้นการคงอยู่ของกลุ่มจึงไม่ขึ้นอยู่กับคุณสมบัติของหัวหน้า และจะยังคงขึ้นอยู่กับกิจกรรมหรือผลประโยชน์ (บ่อย ๆ ครั้งในเรื่องนโยบาย) ร่วมกันของสมาชิก

4) ส่วนประกอบของกลุ่ม กลุ่มผู้อุปถัมภ์และผู้รับอุปถัมภ์พิจารณาจากการกำเนิดของกลุ่ม จะมีแนวโน้มที่มีลักษณะหลากหลายจากชั้นทางสังคมที่เข้าร่วมในกลุ่มมากกว่ากลุ่มแยกประเภท ซึ่งการเกิดขึ้นอยู่กับคุณลักษณะเฉพาะที่สมาชิกมีส่วนร่วมอยู่ โดยคำจำกัดความผู้อุปถัมภ์และผู้รับอุปถัมภ์แบบปิรามิด จะรวมเอาคนที่มีความแตกต่างในการจัดฐานะตำแหน่ง ในขณะที่กลุ่มแยกประเภทอาจจะเป็นหรือไม่เป็นกลุ่มของคนที่มีสถานภาพเป็นอันหนึ่งอันเดียวกัน

5) การร่วมมือของกลุ่มในความเป็นจริงผู้อุปถัมภ์และผู้รับอุปถัมภ์ ไม่ใช่กลุ่ม ที่แท้จริงซึ่งเราอาจเรียกได้ว่าเป็น “ชุดกิจกรรม” ที่รวมกันอยู่ได้เพราะความสัมพันธ์ในแนวตั้งกับหัวหน้าเท่านั้น สายสัมพันธ์ที่หัวหน้าทำให้เกิดขึ้นทั้งหมดหรือเพียงบางส่วนก็ได้ บริวารหรือผู้ติดตาม จะไม่มีความสัมพันธ์โดยตรงต่อกันและกัน และโดยแท้จริงแล้วอาจจะไม่รู้จักกันเลย ในทางตรงข้ามในกลุ่มแยกประเภทสมาชิกมักจะเชื่อมโยงกันตามแนวนอนกับระดับที่เราจะเรียกว่ากลุ่ม ที่เป็นอิสระจากหัวหน้า (อ้างใน อมรา พงศาพิชญ์และคณะ 2539:58-60)

2.6 งานวิจัยที่เกี่ยวข้อง

การศึกษาวิจัยเรื่อง การยอมรับบทบาทของกลุ่มแม่บ้านอำเภอเชียงของ จังหวัดเชียงราย ในการเป็นฐานเสียงให้กับนักการเมืองระดับชาติ มีงานวิจัยที่เกี่ยวข้องดังนี้ คือ

ชนะ แฝงพิบูลย์ (2537) ได้ศึกษาเรื่องบทบาทของผู้นำสตรีในการพัฒนาหมู่บ้าน พบว่า ในสังคมชนบทระดับการศึกษาไม่ใช่ว่าปัจจัยจูงใจสำคัญที่จะนำสตรีไปสู่การได้รับคัดเลือก ไปสู่ตำแหน่งผู้นำชุมชน แต่ที่สำคัญคือ การริเริ่มเรียนรู้ของผู้นำสตรีมากกว่า จารีตประเพณีจากอดีตจนถึงปัจจุบัน อาจจะเป็นอุปสรรคอยู่บ้าง ปัจจุบันสังคมไทยโดยทั่วไป ให้การยอมรับความสำคัญบทบาทและความสามารถของสตรีมากขึ้น

ประวิทย์ เพชรมี (2538) ได้ศึกษาการมีส่วนร่วมของกลุ่มสตรีในการพัฒนาชุมชน พบว่า สตรีมีส่วนร่วมในกลุ่มกิจกรรม ขั้นตอนดังนี้คือการร่วมกันคิด ร่วมกันวางแผน ร่วมกันดำเนินการ และร่วมกันประเมินผล ส่วนการตัดสินใจเข้าร่วมกิจกรรมนั้นสตรีเป็นผู้ตัดสินใจเอง กับได้รับการชักนำจากเจ้าหน้าที่ของรัฐ และชาวบ้านที่เป็นสมาชิก สำหรับผลของการมีส่วนร่วมที่สตรีได้รับคือ เป็นคณะกรรมการกลุ่ม เป็นสมาชิกกลุ่ม และเป็นผู้ได้รับประโยชน์โดยตรงจากกิจกรรมกลุ่ม อีกประการหนึ่งคือ ปัจจัยที่มีอิทธิพลต่อการตัดสินใจเข้าร่วมในกลุ่มกิจกรรมคือ การยอมรับนับถือใน

ตัวผู้นำ มองเห็นประโยชน์ที่ได้รับต่อตนเองและครอบครัว ปัญหาอุปสรรคของสตรี ต่อการเข้าร่วมที่สำคัญคือ สมาชิกเกิดความระแวงสงสัย ในตัวของคณะกรรมการว่าจะไม่ซื่อสัตย์ เกรงว่าจะนำเงินไปใช้จ่ายส่วนตัว จึงมีความต้องการที่จะให้เจ้าหน้าที่ของรัฐมีความรู้ด้านการจัดการด้านบัญชี และนำไปถ่ายทอดให้แก่สมาชิกกลุ่ม จะได้ปฏิบัติงานในระบบบัญชีได้ถูกต้อง

จรรยา วรรณทอง (2538) ได้ศึกษาเรื่องกระบวนการทางการศึกษาในการจัดองค์กรและดำเนินงานบทบาททางการศึกษาของกลุ่มสตรีที่มีผลต่อการพัฒนาชุมชน พบว่ากระบวนการทางการศึกษาในการจัดองค์กรของกลุ่มสตรีในชุมชน ได้เริ่มจากการก่อตั้งโดยสตรี และได้มีส่วนร่วมกันในการค้นหาปัญหา และสาเหตุของปัญหาที่เกิดขึ้นในชุมชน จนเกิดโครงสร้างขององค์กร หรือแนวทางในการปฏิบัติงานขององค์กร ซึ่งนำไปสู่แนวทางการกำหนดบทบาทอำนาจหน้าที่ของคณะกรรมการการบริหาร และสมาชิกจนถึงขั้นสุดท้ายคือ การกำหนดความเกี่ยวข้องสัมพันธ์ในการปฏิบัติงาน ซึ่งถือได้ว่าในแต่ละขั้นตอน ได้เกิดกระบวนการจัดการศึกษาอยู่ในตัว ไม่ว่าจะเป็นวิธีการพูดคุยปรึกษาหารือ การประชุมสัมมนาเพื่อแลกเปลี่ยนความรู้และประสบการณ์ซึ่งกันและกัน เพื่อนำไปสู่การแก้ไขปัญหา ให้ประสบความสำเร็จตามวัตถุประสงค์ขององค์กร การดำเนินบทบาทของการศึกษาของสตรี ในรูปแบบและขั้นตอนการมีส่วนร่วมสรุปได้ 4 ขั้นตอนคือ ขั้นตอนการคิดตัดสินใจของกลุ่มสตรี ขั้นตอนการดำเนินการ การรับผลประโยชน์และในการติดตามประเมินผล ซึ่งจะต้องอาศัย ความรู้ความสามารถของบุคคลทั้งภายในและภายนอกชุมชนเป็นผู้สนับสนุนทั้งนี้จะต้องขึ้นอยู่กับความพร้อมของชุมชน ทางด้านกายภาพ เศรษฐกิจ สังคม กฎหมายและการปกครอง

ผ่องผิว หิรัญรังสิต (2539) ได้ทำการศึกษาเรื่องการรวมกลุ่มสตรีในชนบท:กรณีศึกษาบ้านศรีคอนมูล ต.ชมพู อ.สารภี จ.เชียงใหม่ พบว่า การรวมกลุ่มสตรีมีหลายลักษณะ เกิดขึ้นเองตามธรรมชาติและกลุ่มที่ได้รับการจัดตั้งอย่างเป็นทางการ กลุ่มที่เกิดขึ้นเองตามธรรมชาติ จะเป็นการรวมกลุ่มที่ไม่ค่อยรวมตัวกันวัตถุประสงค์ไม่ชัดเจน ไม่มีลายลักษณ์อักษร กิจกรรมต่าง ๆ สมาชิกจะคิดขึ้นเอง กลุ่มขยายจากกลุ่มเล็ก ๆ ไปหากกลุ่มใหญ่ สมาชิกรวมกันรู้ว่าการรวมกลุ่มมีประโยชน์และเข้าร่วมกิจกรรมโดยสมัครใจ กลุ่มที่ได้รับการจัดตั้งจะมีวัตถุประสงค์ที่ชัดเจน หรือนโยบายจากหน่วยงานที่เข้ามาจัดตั้งกลุ่ม การดำเนินกิจกรรมกลุ่มเป็นทางการ ผู้นำชุมชนจะผลักดันให้สมาชิกเข้าร่วมกลุ่ม กิจกรรมกลุ่มจัดตั้งไม่ได้อยู่ในความต้องการของสตรีในชุมชนนอกจากจะพบปะกันตามนัดหมาย

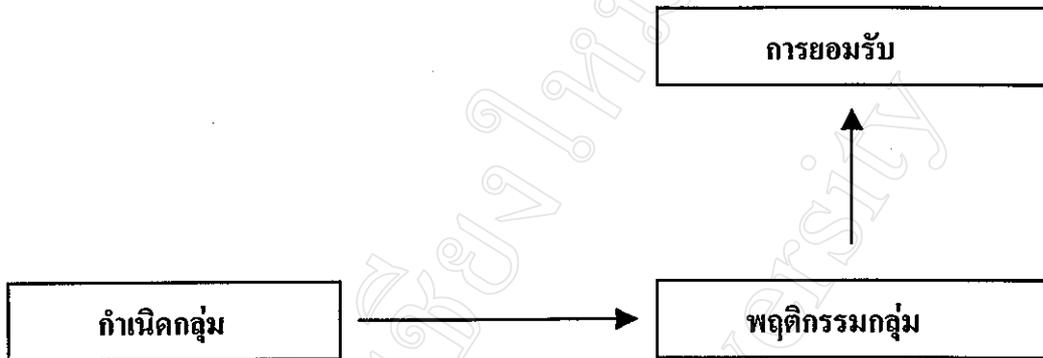
ดำรงค์ อดะเส (2540) ได้ศึกษาเรื่องการรวมกลุ่มของสตรีกับการพัฒนาชุมชน พบว่าการรวมกลุ่มของสตรีในชุมชนชนบทเกิดขึ้นมายาวนานจากรากฐานความสัมพันธ์แบบเครือญาติ ก่อให้เกิดความร่วมมือในการรวมกลุ่มช่วยเหลือกัน มี 2 แบบคือ

1. แบบไม่เป็นทางการ สตรีเข้าร่วมกลุ่มด้วยความสมัครใจ ช่วงเวลาในการรวมกลุ่มอาจจะยาวนานหรือสลายไปขึ้นอยู่กับเงื่อนไขทางเหตุการณ์มากระตุ้น เกิดการเรียนรู้แบบธรรมชาติภายในชุมชน

2. แบบเป็นทางการ การรวมกลุ่มของสตรีเกิดจากนโยบายของรัฐ ในการสร้างกลุ่มที่เป็นรากฐานที่มีอยู่ในชุมชนโดยสนับสนุนในด้านต่าง ๆ ทั้งให้ศึกษาแนวทางในการจัดตั้งกลุ่มและงบประมาณในการทำกิจกรรม ซึ่งมีจุดมุ่งหมายในการพัฒนาอาชีพ ครอบครัวและชุมชน การรวมกลุ่มของสตรีได้ก่อให้เกิดความเปลี่ยนแปลงในหลายด้านเช่น ความสามารถในการแบ่งเบาภาระของครอบครัวได้ในระดับหนึ่ง การได้รับการยอมรับในบทบาทและสถานภาพในครอบครัวและในชุมชนเพิ่มขึ้น

พ.ต.ท. อักษร วงศ์ใหญ่ (2543) ได้ศึกษาเรื่องบทบาททางการเมืองของกลุ่มแม่บ้านกิ่งอำเภอเวียงหนองล่อง จังหวัดลำพูน พบว่า สมาชิกกลุ่มแม่บ้านกิ่งอำเภอเวียงหนองล่องมีบทบาททางการเมืองในระดับชาติและท้องถิ่นในระดับปานกลางมีแนวโน้มที่จะมากขึ้น โดยที่บทบาททางการเมืองในระดับท้องถิ่นจะมีมากกว่าในระดับชาติเพราะการที่กลุ่มแม่บ้านมีปฏิสัมพันธ์กับนักการเมืองท้องถิ่นและผู้นำท้องถิ่นทำได้ง่ายกว่านักการเมืองในระดับชาติ โดยที่นักการเมืองระดับชาติจะมีปฏิสัมพันธ์กับกลุ่มแม่บ้านผ่านทางนักการเมืองท้องถิ่นและผู้นำท้องถิ่น นอกจากนี้ยังพบว่า สมาชิกกลุ่มแม่บ้านมีทัศนคติถูกต้องตามหลักการประชาธิปไตยในการใช้พลังของกลุ่มเพื่อประโยชน์ส่วนรวม ตลอดจนการตัดสินใจทางการเมืองที่สอดคล้องกับแนวทางประชาธิปไตย อิทธิพลของกรอบโครงสร้างทางสังคม วัฒนธรรม ค่านิยมเกี่ยวกับบทบาทของเพศหญิงมีอิทธิพลต่อการแสดงบทบาททางการเมืองของเพศหญิง แต่มีแนวโน้มว่าบทบาททางการเมืองจะมีมากขึ้น

2.7 กรอบแนวความคิด

กำเนิดกลุ่ม คือกลุ่มทุกกลุ่มกำเนิดขึ้นมาเพราะสมาชิกมีความผูกพันกันทางจิตใจ ทางโครงสร้างมีผลประโยชน์ร่วมกัน หรือมีเป้าประสงค์ร่วมกันของสมาชิก กลุ่มแม่บ้านกำเนิดมาจากการจัดตั้งจากภาครัฐเพื่อส่งเสริมอาชีพเพิ่มรายได้และพัฒนาศักยภาพของสตรี ในทุกๆ ด้าน ทั้งทางเศรษฐกิจ การเมืองและสังคม

พฤติกรรมกลุ่ม คือการปะทะสังสรรค์ของกลุ่ม ซึ่งอาจเป็นการร่วมมือ การแข่งขัน การขัดแย้ง การสมานลักษณ์ หรือการกลืนลักษณ์ สำหรับกลุ่มแม่บ้านมักจะมีพฤติกรรมลักษณะการร่วมมือ ทั้งทางเศรษฐกิจและสังคม

การยอมรับ คือ การยอมรับจากสมาชิกในชุมชนซึ่งหมายถึงผู้ที่ไม่เป็นสมาชิกของกลุ่มแม่บ้านได้แก่ สมาชิกในชุมชน เช่น กลุ่มกำนันผู้ใหญ่บ้าน กลุ่มเยาวชน กลุ่มข้าราชการ หรือกลุ่มประชาคม ตำบล เป็นต้น

จากกรอบแนวความคิด การกำเนิดของกลุ่มแม่บ้านก่อให้เกิดพฤติกรรมต่างๆ ทั้งทางเศรษฐกิจ การเมือง และสังคม ในการศึกษาวิจัยในครั้งนี้ ต้องการศึกษากการยอมรับพฤติกรรมทางการเมืองของกลุ่มแม่บ้านจากสมาชิกในชุมชน ว่าพฤติกรรมดังกล่าวได้รับการยอมรับหรือไม่ ซึ่งหากการยอมรับมีมาก กลุ่มแม่บ้านสามารถที่จะสร้างอำนาจต่อรองเพื่อจัดสรรทรัพยากรจากนักการเมืองได้